

DİLEK YARAŞ

Taha Kıvanç dünkü köşesinde [“ Hayret ki, ne hayret”](#) başlığıyla, New York Times, Guardian, Le Monde gibi gazetelerde ve dünyanın öndegelen haber ajanslarında Türkiye'nin yönünü Doğu'ya çevirdiğine dair tek tip haberler çıktığını belirterek dünya mediasındaki lobi faaliyetlerine değinmiş.

Bu, sokaktaki vatandaşın da gazetecilerin de -özellikle “genç” gazetecilerin- çok iyi anlaması gereken bir konu.

Eğer lobiciliğin anlam ve önemini kavrarsak dünyada olup biteni ve olayları algılayışımız üzerindeki medya kontrolünü de net bir şekilde görürüz.

En önemlisi de en “prestijli” gazetelerin bile ne kadar güvenilmez olabileceğini farkederek, kendi özgür düşüncelerimizi oluşturmak ve ilgilendiğimiz konularda gerçeğe en yakın bilgiye ulaşmak için mutlaka ama mutlaka çapraz okumalar yapmamız gerektiğini bir kere daha anlamış oluruz.

Lobicilik demek –bir anlamda- çetecilik demektir.

Lobi faaliyetleri, çete faaliyetlerinin daha şık, daha makul, rafine ve profesyonelce yapılmış şeklidir sadece. Bu ikisi arasındaki en büyük fark da “para” dır tabii ki. Yeterli bütçeye sahip olmadan, gönüllü birliktelik ve ortak çıkarlarla yola çıkan çeteler palazlanınca, yani yeterince maddi gücü elde edince prestijli lobiciler olurlar.

Lobicilik çeteciliğin frak giymiş, diplomatik halidir de diyebiliriz aslında...

Lobi sistemi, makro-mikro boyutta öyle bir işliyor ki hiç kimse dışında kalamıyor.

Kısa zamanda bir yere gelmek ya da sesinizi duyurmak istiyorsanız lobi ya da çetelerin desteğini almalı, oyunu onların kurallarına göre oynamalısınız.

Genç yaşta, hiç ya da çok az bir deneyim ve yetenekle “göz kamaştırıcı” doruklara ulaşmış, ünlü “yapılmış” gazetecileri düşünürseniz ne demek istediğimi daha iyi anlarsınız.

Bu sistemi reddediyorsanız, tam bağımsız ve özgür düşünen bir gazeteci olmak, her daim sadece kendi merkezinde kalmak ve ahlaklı bir iş yapmak istiyorsanız çok uzun, zorlu ve yenilgilerle dolu bir mücadeleyi göze alacaksınız demektir.

Umutsuzluğa kapılmanın hiç alemi yok ama... Yenile yenile daha iyi yenilmeyi öğrenirsiniz; hem de asıl yenenin siz olduğunuzun farkında olarak. Bence bu, trilyonluk servete değişilmeyecek bir kazanımdır.

Ayrıca bir gün mutlaka, orada veya burada siz ve sizin gibiler kazanacaktır. Yani dürüst, ahlaklı, iyi niyetli, hakikatin peşinde olan, insanlığa “gerçekten” hizmet etmek isteyen gazeteciler... □

Yeter ki pes etmeyin. Yeter ki doğruluk ekseninden vazgeçmeyin...□

Her neyse, bu konuda çok dolu, hatta biraz da öfkeliyim; saatlerce anlatabilirim, sayfalarca yazabilirim.

(Öfke derken, sağlıklı bir öfkeden bahsediyorum elbette. İnsana güç veren, her türlü namussuzluğa karşı direnç kazandıran sistem karşıtı, mutlaka olması gereken bir öfkeden...)□

Sizleri, lobi sistemini çok daha iyi kavramanız için 2001 yılında Dördüncü Kuvvet Medya'da yayınlanan araştırmamla başbaşa bırakıyorum. Okumadıysanız okuyun, unuttuysanız hatırlayın diye...

İSVEÇ BASINI VE KAMUOYU LOBİCİLERE TESLİM!□

60'lı ve 70'li yıllar İsveç basınının militan gazetecilik dönemi idi. Bu dönemde o güne kadar gizli kalmış pek çok olay gün yüzüne çıkmış, güç odakları gazetecilerden illâllah demişti. Bu süreçte epey sarsılan büyük kurum ve kuruluşlar 80'li yıllarda kendilerini gazetecilerden korumak ve kamu oyunu etkin bir biçimde yönlendirmek amacıyla bilgi ve iletişim uzmanları yetiştirmeye başladılar. Böylece İsveç, 80'li yıllardan itibaren lobi faaliyetlerinin açık ve resmen yapıldığı hatta kurumlaştığı bir ülke haline geldi.

En etkin ve köklü lobi gruplarının arasında 2 milyon üyesiyle işçi sendikasını, öğretmenler birliğini, emlakçılar birliğini, kiracılar derneğini ve 1900'lü yılların büyük bir bölümünde ülkenin genel alkol politikasını etkileyen Yeşilaycılar sayabiliriz.

Günümüzde eskinin dev organizasyonlarının, bağımsız sivil toplum örgütlerinin yerini profesyonel bilgi iletişim şirketleri almaya başladı. Bir çok kurum ve kuruluş, hatta parlâmentodaki partiler lobi faaliyetlerini bu profesyonel şirketlere sipariş eder oldu.

Büyük paraların döndüğü ve profesyonel çalışma yöntemleriyle yapılan bu yeni lobcilik türü, kamu oyu oluşturma ve politikayı etkileme gücünün büyük sermayelerin eline geçmesine yol açtı.

Lobicilerin çalışma yöntemleri

Güçlerini bilginin öncelikli, ayrıntılı ve ustalıkla kullanımından alan lobi gruplarının hedefi medya aracılığıyla kamuoyunu ve politikacıları yönlendirmek.

Usta bir lobici fikir ve yoruma yok denecek kadar az yer verir. Bilgi dağarcığının içindeki hangi bilgilerin kamuoyunu kendi doğrultusunda etkileyeceğini çok iyi bilir. Bu bilgilerini araştırma şirketlerine ısmarladığı istatistiklerle pekiştirmeyi de ihmal etmez.

Lobiciler, gazetecilerin yoğun çalışma temposu içinde haber kaynağına yeterince ve derinlemesine ulaşamamasını kendi amaçları doğrultusunda çok bilinçli ve usta bir biçimde kullanırlar.

Sonuçta gazetelerdeki haber ve yorumlar, ele alınan konunun incelenmesi araştırılması ve her yönüyle açığa kavuşturulmasından çok lobi gruplarının ürettiği fikirlerin yansımasından ibaret kalıyor.

Birbirine karşıt lobi gruplarının savaşında ise, elde ettiği bilgiyi kendi hedefleri doğrultusunda ilk ve en etkili biçimde kamu oyuna ulaştıran grup galip geliyor.

İsveç'teki lobi gruplarının çalışma yöntemlerinde hile, yalan, iftira gibi yöntemler yok. Olabildiğince dürüst ve açık olabilmek en azından görünüşte temel ilkeleri. İşin sırrı bilginin ustalıklı ve yönlendirici olarak kullanılmasında.

Koridor politikacıları □

Lobi sözcüğünün İngilizce "koridor" dan gelmesi nedeniyle koridor politikacıları da denen lobiciler kamu oyu oluşturma çalışmalarında politikacıları yakın takibe alıyorlar. Onlara da aynı gazetecilere olduğu gibi kampanyasını yürüttükleri konuyla ilgili hazır bilgiler sunuyorlar. Politikacılar da bu bilgileri kendi araştırmaları ve düşünceleriymiş gibi kullanıyorlar.

Bu işte çok usta olan lobiciler, politikacıların basın açıklamalarını yazacak kadar ileri gidebiliyorlar. Geçenlerde Dagens Nyheter gazetesine bu konuda açıklama yapan ödüllü bir lobicinin, "Politikacıların önlerine gelen her konu üzerinde fazla düşünecek ve araştırma yapacak vakitleri yok. Bizim onlara hazır olarak sunduğumuz bilgileri minnetle kabul ediyorlar. Benim hazırladığım ve politikacılara verdiğim metinler çoğu zaman hiç değiştirilmeden yayınlandı gazetelerde; hem de bakanların imzalarıyla." sözleri olayın boyutlarını daha iyi açıklıyor sanıyorum.

Yazının başında da belirttiğimiz gibi lobi faaliyetlerinin politik alandaki etkileri çok şaşırtıcı değil İsveç toplumu için. Tam tersine yılın en başarılı lobicisine ödül verecek kadar legal kabul edilerek hoş görüşle karşılanıyor lobicilik. Bu hoşgörünün temeli politik kararların etkilenmesi hakkının demokrasinin şartlarından biri olduğu görüşüne dayanıyor.

Ayrıca basın kamu oyunu ilgilendiren konularda fikri sorulan kurum ve kuruluşların görüşlerini ve bu görüşlerin politik kararları nasıl etkilediğini gösteren araştırma ve belgeleri her an okuyabilme olanağına da sahip.

Bu legallik ve resmi hoşgörü bütün lobi faaliyetlerinin ortalıkta ve gayet şeffaf bir biçimde yapıldığı anlamına gelmiyor elbette. Lobi faaliyetini ısmarlayan da, uygulayan da olayın gizli kalması, en azından kamu oyu tarafından hissedilmemesi için elinden geleni yapıyor.

Kamu oyu oluşturulan bir konuda lobilerin parmağının olup olmadığını, olduysa ne dereceye kadar, ne şekilde olduğunu bulmak ise gazetecilere kalıyor. Sıradan vatandaşın lobi faaliyetlerinin nerede başlayıp, nerede bittiğini kestirmesi oldukça güç. Çoğu lobi faaliyeti de gazetecilerin bile dikkatinden kaçarak kamu oyunun gündemine oturuyor ve gazeteciler olayın farkına varana kadar atı alan Üsküdar'ı geçmiş oluyor. Aynı aşağıdaki örnekte olduğu gibi:

1992 yılında E4 kara yolunun Skone bölgesinden geçirilmesi düşünülmekteydi. Fakat Helsinborg belediyesi yolun kendi sınırlarından geçmesini istiyordu. Belediye bu yolun Helsinborg'ye çok uzak olan Skone bölgesinden geçmesini engellemek için profesyonel bir lobi şirketi olan JKL'ye başvurdu. JKL'nin çıkardığı bütçeye göre bu kampanyanın maliyeti 400 bin kron olacaktı.

Kampanyanın ana hedefi parlâmentoda bir kanun teklifi hazırlanmasına ön ayak olmaktı. Bu teklif Skone bölgesinin geleceğini ve bölgedeki doğal dengenin korunmasını içerecek ve E4 kara yolunun bu bölgenin doğal dengesine vereceği zararlar anlatılacaktı.

JKL'nin meclisteki trafik komisyonu üyeleriyle yaptığı düzenli ve sık görüşmeler meyvelerini gerek sağ, gerekse sol partilerin E4'ün Skone yerine Helsinborg bölgesine yakın bir yerden geçmesini hararetle önerdikleri kanun tasarıları olarak verdi. Bu kanun tasarılarının onaylanması içinse kamu oyunun ve basın desteğine gereksinme vardı elbette.

JKL kamu oyu oluşturma aşamasında işe ilişki kurulacak gazetecilerin listesini yaparak başladı. Dokuz büyük gazetede çalışan muhabir ve makale yazarları listenin baş sıralarındaydı.

JKL'nin planlarının içinde konunun uzmanlarının (bazılarının maaşlı olarak) medyada boy göstermesi de vardı. Örneğin; trafik planlaması konusunda uzman olan Bo Björkman o zamanlar sık sık konuyla ilgili konferanslar düzenliyor, gazetelere konuyla ilgili makaleler yazıyor, basın toplantılarında uzmanların raporlarını kamuoyunun ilgisine sunuyor ve bütün bunları yaparken de üstüne basa basa "ben bunları toplum için yapıyorum, belediyelerin yerel sorunları beni ilgilendirmiyor" diyordu.

Ama JKL'nin Helsinborg belediyesine gönderdiği ayrıntılı faturalarda Björkman'ın basında çıkan yazılarına ödenen para da vardı. Hatta bir paragrafta, Björkman ile 50 bin kron karşılığında bir sözleşme yapılacağı ama bu sözleşmenin kesinlikle gizli tutulacağı çünkü, olay duyulursa yaptıkları çalışmanın etkisinin ve inandırıcılığının azalması riskinin bulunduğu belirtiliyordu.

Bu olaylar, parlâmentodan JKL'nin çalışmaları doğrultusunda karar çıkmasından birkaç ay sonra, 1993 yılında Helsinborg Dagblad gazetesi tarafından yayınlandı.

Bu müthiş lobi faaliyeti gazetede yayınlanana kadar hiç kimsenin dikkatini çekmemişti. JKL olayı gizli tutmak için elinden gelen herşeyi yapmıştı. İşin iç yüzünün farkına varan uyanık bir gazetecinin olayın üstüne gitmesine kadar toplum olayın normal bir çevre koruma hareketinden ibaret olduğunu sanıyordu.

AB ve İsveç lobisi

Avrupa Birliğinin Brüksel'deki koridorları İsveçli lobi grupları ile kaynıyor. Hepsinin konusunda birer uzman olduğu bu profesyonel lobicilerin hedefi politikacıları ve bürokratları istekleri doğrultusunda etkileyerek yönlendirmek ve AB'den müşterilerinin isteklerine uygun kararlar çıkmasını sağlamak.

Brüksel'de lobi faaliyetleri yürüten firmalardan biri olan Kreab'da grevli Anne Flonneau; "Politikacılar ve bürokratlar her zaman her şeyi bilemezler, onları bilgilendirmek, ayrıntılardan haberdar etmek bizim görevimiz." diyor yerel gazetelerden birine yaptığı açıklamalarda.

Bu konuda bir örnek de veriyor Flonneau: Kuzey ülkelerindeki ve İngilteredeki bira üreticileri bira üretimine konulan vergileri çok yüksek bularak Kreab'tan yardım isterler. Bunun üzerine Flonneau, AB parlamenterlerine bir mektup yazarak bira vergisi konusunda bilgiye ihtiyaçları olup olmadığını sorar. 626 parlamenterden 60'ı olumlu cevap verir. Önce bu 60 kişiyle bire bir görüşmeler yapılır. Sonra da AB komisyon üyeleri ve bira üreticileri parlâmentoda düzenlenen seminer ve toplantılarda bir araya getirilerek AB komisyonunun bira üreticilerinin durumu hakkında derinlemesine bilgilenmesi sağlanır.

Flonneau, bu toplantılarda kendilerinin hiç bir şekilde görüş ve yorum bildirmediklerini, sadece organizatör konumunda kaldıklarını özellikle vurgulayarak, "Biz müşterimize toplantıdan önce konuyu nasıl sunacağına dair yol yordam öğretiriz. Toplantı sırasındaki diyalog doğrudan parlâmenterlerle müşterimiz arasında gerçekleşir. Kreab orada sadece toplantıyı düzenleyen firma olarak bulunur." diyor.

"Bir konu gazetecilerin ilgisini çekip de hakkında yazı yazıldığı zaman, AB'deki bürokratlar diyorlar ve hemen o konuda harekete geçiyorlar" diyen Flonneau, bu üç yıllık kampanya süresince, her ay AB'nin vergi konularına bakan komisyon üyeleriyle buluşur ve onlara yeni bilgiler sunar. İki ayda bir de işvereni, yani bira üreticileri temsilcisiyle buluşarak hem rapor verir hem de temsilciyle beraber hangi gazetelerin yazı kurullarına -öncelik her zaman Brüksel medyasında olmak üzere- ne gibi basın açıklamaları hazırlayacakları, kimlerle röportajlar ayarlayacakları gibi konularda yeni stratejiler belirler.

AB'de "lobicilik" nasıl yapılır?

Lobi uzmanlarına göre, "adalet isteme" ya da "acıdırma" gibi yöntemlerin işe yaramadığı, genellikle AB'nin bütünlüğünü güçlendirmeye yönelik tekliflerin değerlendirilmeye alındığı Avrupa

parlamentosu, 1997 yılından itibaren Brüksel'de aktif olarak çalışan bütün lobicileri kayda geçirmeye başladı. Böylece parlamentoda yapılan lobi faaliyetlerine resmiyet, açıklık ve düzen getirilerek kontrol sağlandı.

AB'nin kayıtlarına giren lobiciler işini takip ettikleri kurum ya da kuruluşun adının da yazıldığı periyodluk bir "serbest giriş kartı" alıyorlar. Süresi dolan giriş kartının yenilenmesini isteyen lobicilerin, dönem içinde yaptıkları çalışmalarını parlamentoya rapor etmeleri gerekiyor.

Kurallar:

AB komisyonunun lobi gruplarından/firmalarından gelen bilgileri kabul etmesi ve değerlendirmesi için belli kurallar var. Bu kurallara uymayan lobicilerin serbest giriş kartı iptal ediliyor.

- Kendisine görev veren kurum ya da kuruluşu açıkça bildirmek,
- Hazırladığı raporlarda kafa karıştırıcı, yanıltıcı, konuyu çarpıtan kavram ve bilgilere yer vermemek,
- Komisyonunda kendi adamlarına iş ayarlamamak,
- Yanlış anlaşılabilir bilgileri yaymamak,
- Komisyon belgelerinin ticaretini yapmamak,
- Yalan söylememek

Kültür etkinlikleri ve lobicilik

Lobicilik sadece politikayla sınırlı kalmayıp hayatın her alanına sızmış durumda. Kültür ve sanat etkinliklerinde de -özellikle uluslararası olanlarında- lobi faaliyetlerinin ayrı bir önemi var.

1998 yılında Nobel ödülü alan Portekizli yazar dkme Saramagos'un ödülünün arkasında - Nobel komisyonu her ne kadar inkar etse de- çok başarılı bir lobi çalışması olduğu biliniyor:

Portekiz truzim bürosu, Saramago'nun kamuoyuna tanıtılması için İsveç'teki bir halkla ilişkiler firmasıyla anlaşır. Firmanın sahibi Jerry Bergström Dagens Nyheter gazetesine yaptığı bir açıklamada " Portekiz o güne kadar hiç nobel ödülü almamıştı. Bizim görevimiz bu durumu değiştirmektir." diyor.

Bergström'ün girişimleriyle Stockholm'ün tanınmış kitapçılarından birinde Saramago'nun da hazır bulunduğu büyük bir seminer düzenlenir. Bu arada gazete ve dergilerde, radyo-televizyon kanallarında röportajlar ayarlanır.

Sonuç olarak bütün bu çabalar meyvesini verir ve Saramago Nobel ödülünü alır.

Türk lobisi

İsveç'te yayınlanan Türkçe dergi "Prizma" için Stockholm'de yaşayan yazarımız **Demir Özlü** ile yaptığım bir röportajda Özlü; "İsveç'te Türk lobisi var mı?" sorusuna şu yanıtı vermişti:

"Hiç sanmıyorum. Çok iyi mevkilere gelmiş Türklerin olması lazım. Bir yanda da Türk hükümetinin yaptığı uygulamalar var. Aynı fikirde olamıyoruz ki onu savunalım. Bir şeyi savunmaya kalkıyoruz, arkadan savunamayacağımız ayıp denebilecek bir uygulama geliyor. Türkler bir kulüp bile kuramadılar burada. Bir kültür kulübü mesela; kadınlı erkekli, arada sürtüşmeler kavgalar, çekememezlikler olmadan kültürel toplantıların yapıldığı. Bir aralar ben, burada edebiyatla ilgilenen birkaç kişiyi bir kahvede Pazar günleri toplamaya çalıştım. En sonunda hepsi birbiriyile kavga etti ve gitti."

Başka söze gerek var mı?

Stockholm'de lobi faaliyetleri yürüten önemli PR-bürolarından bazıları:

Kreab

Personel: 54 Gelir: 96,3 milyon kron
Lobi oranı: % 5

JKL

Personel: 37
Gelir: 50 milyon kron
Lobi oranı: %15 - 20

Burston-Marsteller

Personel: 24
Gelir: 33,7 milyon kron
Lobi oranı: % 30 - 40

Andréasson PR

Personel: 22
Gelir: 19,1 milyon kron
Lobi oranı: %15

Hill & Knowlton AB

Personel: 17
Gelir: 15,3 milyon kron
Lobi oranı: %10

Gullers Grupp

Personel: 12
Gelir: 12,8 milyon kron
Lobi oranı: 25 proc

Idétorget

Personel: 13
Gelir: 12,5 milyon kron
Lobi oranı: %50

Lobi faaliyetleri konusunda daha geniş bilgi edinmek için:

Sigurd Allern, Når kildene byr opp til dans, Pax Forlag, Oslo, 1997.
Gunnar Falkemark, Politik, lobbyism och manipulation. Svensk trafikpolitik i verkligheten, Nya Doxa, 1999. Anders Johnson, Rätt att lobba. Om politisk påverkan efter korporatismens fall, Timbro, 1999. Demokratiutredningen, skrift nr 18, Lobbning. (SOU 1998:146) dilek@dorduncukuvvetmedya.com

Not: Bu yazı gazeteciler.com'dan alınmıştır.